

ЗАТВЕРДЖУЮ
Директор УНМЦ практичної психології і соціальної роботи

В.Г. Панок

ПОГОДЖЕНО
Голова ГО «Інституту миру і порозуміння»

Р.Г. Коваль

СХВАЛЕНО
Вченою радою Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи (протокол №1 від 09.01.2020)

Програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників для роботи у закладах освіти
(освітня програма очно-дистанційного курсу)

Програму підвищення кваліфікації педагогічних та науково-педагогічних працівників розроблено відповідно до сучасної державної освітньої політики, Концепції Нової української школи та стратегії реформування освіти в Україні.

- 1. Найменування:** «Практичні інструменти моделі «Мирна школа».
- 2. Вид підвищення кваліфікації:** розвиток професійних компетентностей.
- 3. Розробники** – Український науково-методичний центр практичної психології і соціальної роботи, ГО «Інститут миру і порозуміння».

Спікери:

Горова А.О. член правління ГО «Інститут миру і порозуміння», медіатор, фасилітатор, старший викладач, Факультет соціальних наук і соціальних технологій, НаУКМА

Давидовська Т. Ю., супервізор, тренер проекту «Мирна школа», провідний тренер центру «Системи простору».

Ейгельсон (Брунова-Калісецька) І.В., супервізор, тренер проекту «Мирна школа», член Східноєвропейської мережі Глобального партнерства з запобігання збройним конфліктам (GPPAC), кандидат психологічних наук.

Каленичекно Т.А., супервізор, тренер проекту «Мирна школа», міжнародна ініціатива «Діалог у Дії», кандидат філософських наук.

Коваль Р.Г., голова правління ГО «Інститут миру і порозуміння», медіатор, фасилітатор;

Копіна О.П., супервізор, тренер проєкту «Мирна школа».

Крот С. О., супервізор, тренер проєкту «Мирна школа».

Лунченко Н.В., науковий співробітник Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи;

Мельник О.М., супервізор, тренер проєкту «Мирна школа», психолог вищої категорії, арт-терапевт, кандидат на сертифікацію при міжнародному центрі ненасильницької комунікації, автор моделі «Партнерство в дії»

Мітьков О. В., супервізор, тренер проєкту «Мирна школа», національний індивідуальним консультант з медіації, вирішення конфліктів ПРООН

Панок В.Г., директор Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи, доктор психологічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України;

Сосновенко Н.В., науковий співробітник Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи;

Головна **мета програми** підвищення кваліфікації «Практичні інструменти моделі «Мирна школа»» – сформувані та розвинути навички у педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу в закладах ЗЗСО в ефективній комунікації та управління конфліктними ситуаціями, аби сформувані безпечне шкільне середовище без проявів насильства та з життєстійкою структурою взаємодії між усіма учасниками навчального процесу через застосування практичних інструментів моделі «Мирна школа» для впровадження експерименту всеукраїнського рівня «Формування гуманістичних відносин між учасниками освітнього процесу шляхом упровадження моделі «Мирна школа» на 2019-2022 роки.

Спецкурс передбачає розв'язання таких **завдань**:

- підготувати педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти щодо роботи з налагодження системи мирних відносин та безпечної атмосфери;
- систематизувати та поглибити професійно-фахові знання слухачів про шляхи й методи управління конфліктами;
- актуалізувати та операціоналізувати знання стосовно інклюзивного сприйняття згідно з принципами культурного багатоманіття;
- удосконалити навички індивідуального та групового ведення розмов з метою вирішення потенційних проблем та переговорів;
- удосконалити вміння ефективної комунікації з учасниками освітнього процесу, а саме з представниками батьків та самих здобувачів освіти.

Організація підвищення кваліфікації педагогічних працівників передбачає дотримання принципів доступності, варіативності, новизни, зворотного зв'язку, науковості, врахування інтересів слухачів.

урс складається з теоретичного матеріалу і практичної складової. У результаті навчання очікується підвищення професійної компетентності педагогічних працівників з питань налагодження безпечного та інклюзивного середовища у ЗЗСО, побудови системи ефективного управління конфліктами та алгоритмів ефективної комунікації з усіма учасниками навчального процесу.

Форми і методи роботи, які використовуються у програмі: методи активного соціально-психологічного навчання – робота в групах, психологічні ігри; відновні практики.

5. Напрямок: розвиток професійних компетентностей; створення безпечного освітнього середовища; використання інформаційно-комунікативних технологій в освітньому процесі; комунікаційна, емоційно-етична компетентність.

6. Зміст програми:

Тема 1: Аналіз шкільного середовища та планування / підтримка впровадження Моделі «Мирна школа» у закладі освіти.

Оскільки одним з завдань програми підвищення кваліфікації є формування безпечного середовища у ЗЗСО, перша тема роботи з педагогами стосується набуття та розвитку навичок, які сприятимуть розбудові мирної та безпечної атмосфери для всіх учасників освітнього процесу. Насамперед це стосується навичок контекстного та конфліктного аналізу, розуміння основних позицій, інтересів та потреб учасників навчання, ефективного планування з урахуванням попереднього аналізу та подальшого моніторингу ситуації. В результаті роботи над першою темою учасники програми формуються практичний план дій, що дозволить ефективно впроваджувати в обраному ЗЗСО заходи для отримання очікуваних результатів.

Теми для опрацювання:

- аналіз шкільного середовища та його структури;
 - основи конфлікт-аналізу;
 - розуміння позицій, інтересів та потреб;
 - контекстний аналіз шкільного середовища;
 - конфлікт-чутливе планування;
 - операціоналізація очікуваних результатів через річний план дій.
- Рефлексія.

Основні поняття теми: контекст-аналіз, конфлікт-аналіз, позиції, інтереси, потреби, конфлікточутливість, план дій.

Тема 2: Педагоги як партнери (обговорення інтерв'язійних процесів)

Основні учасники програми підвищення кваліфікації - це педагоги, які працюють на різних рівнях та сферах ЗЗСО, особливо соціальні педагоги,

завучі з виховної роботи та практичні психологи. Саме тому налаштування гармонійних стосунків та ефективної взаємодії й комунікації в педагогічному колективі є ключовим елементом успішного впровадження Моделі «Мирна школа» в обраному ЗЗСО. Програма акцентує потребу інтерв'язійних процесів, а саме таких, де педагоги здатні активно вислухати колег, надати зворотній зв'язок, спільно прийняти рішення та надати фахову підтримку за різних обставин.

Теми для опрацювання:

- мережевий аналіз стосунків;
- активне слухання;
- надання зворотнього зв'язку;
- структура Кола задля вирішення проблем;
- інтерв'язія для педагогів. Рефлексія.

Основні поняття теми: мережевий аналіз, активне слухання, зворотній зв'язок, Коло, інтерв'язія.

Тема 3: Поглиблена практика асертивності (Я-повідомлення)

Програма передбачає розвиток асертивності, а саме здатності відстоювати власні інтереси, що важливо для педагогів у комунікації з іншими учасниками освітнього процесу. Розвиток цієї навички здійснюється після попереднього аналізу особистих стратегій поведінки в конфлікті (тест Томаса-Кіллмана), а також через практику техніки спілкування, відомої як «я-повідомлення» з чотирма основними етапами: опис ситуації, опис почуттів, опис потреби та запит щодо вирішення ситуації.

Теми для опрацювання:

- навичка асертивності в управлінні конфліктами;
- стратегії поведінки в конфлікті;
- тест Томаса-Кіллмана;
- техніка «я-повідомлення»;
- практика та розвиток особистої асертивності в типових ситуаціях. Рефлексія.

Основні поняття теми: асертивність, я-повідомлення, потреби, емоції.

Тема 4: Поглиблена практика емпатії (перифразування, мінімальні наснаження, активне слухання)

Ключовим аспектом розвитку навички емпатії у педагогів ЗЗСО є акцент на застосуванні активного слухання в різних його проявах, в тому числі через мінімальні наснаження, повернення сенсів, перифразування та рефреймінг. Ці техніки та результати від їхнього застосування суттєво різняться від техніки

порожнього слухання та участі в конфронтації у разі виникнення непорозумінь між різними учасниками освітнього процесу.

Теми для опрацювання:

- навичка емпатії в управлінні конфліктами;
 - стратегії поведінки в конфлікті;
 - застосування мінімальних наснажень;
 - практика перефразування;
 - аналіз застосування активного слухання в конфліктних ситуаціях.
- Рефлексія.

Основні поняття теми: емпатія, мінімальне наснаження, перефразування, повернення сенсів, рефреймінг, емоції.

Тема 5: Поглиблена практика та розуміння відновної мови (впровадження в повсякденне використання)

Протягом цієї сесії педагогами пропонується повернутись до практики різних інструментів відновного спілкування, зокрема відновної бесіди, де опорними є 5 питань. Відновна бесіда відрізняється від технік медіації а відновної конференції, які розглядалися попередньо, і дозволяє первинно врегулювати потенційно конфліктну ситуацію, якщо в неї втручається саме педагог.

Теми для опрацювання:

- відновна комунікація та основні інструменти й техніки;
- відновна бесіда;
- 5 опорних питань;
- практика та розвиток відновної бесіди в типових ситуаціях. Рефлексія.

Основні поняття теми: відновна бесіда, відновна комунікація, 5 питань, відновна конференція.

Тема 6: Стратегії розвитку відновних практик та спілкування між педагогами та батьками

Наступна тема, що поєднує в собі розвиток навичок емпатії та асертивності, пропонує більш детальне планування ефективної взаємодії та комунікації між представниками педагогічного колективу ЗЗСО та батьками здобувачів освіти. В рамках програми аналізуються типові ситуації спілкування між ними та розробляються сценарії мирного та безпечного розв'язання непорозуміння, а також превенції можливих загроз в майбутньому через ефективну комунікацію.

Теми для опрацювання:

- ефективна комунікація задля превенції конфліктів;
- стратегії поведінки в конфліктах з батьками;

- налагодження гармонійних стосунків між педагогами та батьками;
- застосування практичних навичок у типових ситуаціях непорозуміння;
- розробка плану зустрічей з батьками, а також ефективного їх інформування щодо освітнього процесу. Рефлексія.

Основні поняття теми: батьки, педагоги, превенція, ефективна комунікація, рольові моделі.

Тема 7: Робота з батьками: стратегії спілкування та їхнього включення до шкільного процесу

В рамках роботи з цією темою передбачається поглиблення та операціоналізація результатів попереднього обговорення, а також напрацювання плану практичних дій з метою не лише превенції конфліктних ситуацій, а й активного залучення батьків здобувачів освіти до різноманітних процесів в рамках ЗЗСО. Саме така стратегія застосування відновних практик може дати максимально ефективний результат, оскільки здобувачі освіти отримують основні компетенції не лише в шкільному середовищі, а й в родинному оточенні.

Теми для опрацювання:

- ефективна комунікація задля превенції конфліктів;
- стратегії поведінки в конфліктах з батьками;
- налагодження гармонійних стосунків між педагогами та батьками;
- застосування практичних навичок у типових ситуаціях непорозуміння;
- розробка плану залучення батьків, а також ефективного їх інформування щодо освітнього процесу. Рефлексія.

Основні поняття теми: батьки, педагоги, відновна бесіда, відновна педагогіка, робота з дітьми.

Тема 8: Стратегії розвитку відновних практик та спілкування між педагогами та учнями

Основними учасниками освітнього процесу залишаються все ж безпосередньо представники педагогічного колективу та самі здобувачі освіти. В рамках цієї теми педагоги можуть мати спільну роботу з дітьми в ЗЗСО задля аналізу наявних комунікаційних практик та планування практичних дій з їх покращення. Також робота з цією темою передбачає розробку сценаріїв застосування відновних практик в тих ситуаціях, які несуть загрозу для безпечного шкільного середовища (на індивідуальному чи груповому рівнях).

Теми для опрацювання:

- управління конфліктними ситуаціями зі здобувачами освіти;
- аналіз системи комунікації та інформування;

- залучення представників молоді;
- розробка сценаріїв застосування відновних практик;
- практика та розвиток індивідуальних та групових відновних практик у класі. Рефлексія.

Основні поняття теми: відновні практики, конфлікт-аналіз, позиції, інтереси, потреби, сценарії вирішення конфліктів.

Тема 9: Робота з Шкільними службами порозуміння: практика співпраці та тривалість впровадження

Шкільна служба порозуміння (далі - ШСП) - один з ключових елементів всієї Моделі «Мирна школа», що передбачає ефективне впровадження системи шкільної медіації серед здобувачів освіти за принципом «рівний-рівному». Педагогічний колектив також має важливу роль у розвитку та налагодженні роботи ШСП, а саме через інформування інших здобувачів освіти, формування довіри, налагодження їхньої регулярної роботи, підтримки новітніх способів залучення до відновних практик, тощо. Ця тема присвячена не тільки розумінню загальних принципів ШСП, а й напрацювання практичних кроків задля підтримки її ефективної роботи, що дозволить зменшити навантаження на самих педагогів.

Теми для опрацювання:

- шкільна медіація за принципом «рівний-рівному»;
- запуск та підтримка життєстійкості ШСП;
- формування довіри до команди шкільних медіаторів;
- налагодження системи «рівний-рівному»;
- запровадження відновних практик в рамках ШСП та план дій стосовно підтримки роботи Служби. Рефлексія.

Основні поняття теми: шкільна медіація, ШСП, «рівний-рівному», довіра.

Тема 10: Я як відновний практик: оновлене сприйняття себе і своя робота з середовищем

Найглибший фундамент запровадження будь-яких відновних практик передбачає глибоку та постійну особисту роботу. Насамперед це стосується як розвитку конфліктологічних компетентностей, так і підтримки власної життєстійкості, гнучкості щодо вирішення проблемних ситуацій, самовідновлення та профілактики вигорання. Тому ця тема концентрується на роботі з самими відновними практиками, які можуть налагоджувати мирну атмосферу в школі лише за умов ресурсної наповненості.

Теми для опрацювання:

- розвиток саморефлексії та моніторинг власного стану;
- робота з власною життєстійкістю;

- профілактики емоційного та професійного вигорання;
- формування гнучкості у реакціях на стресові фактори;
- Щоденник самопідтримки та саморефлексій відновного практика. Рефлексія.

Основні поняття теми: саморефлексія, життестійкість, гнучкість, емоційне та професійне вигорання.

Тема 11: Ми як команда лідерів: як продовжити відновні зміни

Модель «Мирна школа» передбачає тривалу роботу та глибоку якісну зміну всього середовища ЗЗСО, що не закінчується в рамках експерименту чи короткотривалого проєкту. Саме тому конфлікточутливий підхід до планування впровадження відновних практик, забезпечення тривалості нових практик та їхнього ґрунтовного впровадження в культуру повсякденного життя є запорукою глибоких та тривалих змін. Робота з командою шкільних лідерів є головним елементом для отримання тривалих якісних результатів і спрямована на підтримку колективу.

Теми для опрацювання:

- конфлікточутливе планування та стратегування;
- зміни в культурі повсякденного життя ЗЗСО;
- підтримка команди шкільних лідерів;
- стратегія впровадження тривалої системи відновних практик;
- довготривалі плани щодо зміни та розвитку відновної культури шкільного середовища. Рефлексія.

Основні поняття теми: конфлікточутливість, відновні практики, стратегія, тривалість, культура повсякденних практик.

Тема 12: Оцінка та огляд впровадження моделі у ЗЗСО

Однією з ознак тривалої та самоорганізованої системи відновних практик є наявність регулярного моніторингу та корегування наявних дій задля отримання кращих та якісніших показників. Фінальною темою для опрацювання в рамках програми є загальна рефлексія стосовно курсу та практики впровадження Моделі в обраному ЗЗСО, а також оцінка результатів поточного моніторингу. В перспективі учасники розробляють подальшу систему моніторингу та корекції наявних проблем, що дозволить вкорінити отримані знання та навички та якісно покращити рівень безпеки та відновності шкільного середовища.

Теми для опрацювання:

- планування моніторингу та системи корекції плану дій;
- проведення оцінки та аналізу даних поточного моніторингу впровадження проєкту в ЗЗСО;

- забезпечення життєстійкості системи Моделі в ЗЗСО;
- планування подальшого моніторингу та налаштування системи підтримки відновних практик з боку педагогічного колективу ЗЗСО. Рефлексія.

Основні поняття теми: моніторинг, адаптація, аналіз, життєстійке стратегічне планування, відновне середовище.

7. Обсяг (тривалість) навчання: 30 годин/1 кредит Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи (ЄКТС): 30 годин практичних занять. 31.01.2020-31.08.2020

8. Форма (форми) навчання: очно-дистанційна.

9. Програмні результати: 1) вміння ефективно застосувати набуті знання з наявної теми; 2) здатність переносити набуті вміння у діяльність шкільної команди лідерів в умовах закладу загальної середньої освіти.

10. Цільова аудиторія: педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти.

11. Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться/набуватимуться:

загальні: здатність до продуктивної професійної діяльності на основі розвиненої педагогічної рефлексії відповідно до провідних ціннісно-світоглядних орієнтацій; здатність до розвитку особистісного потенціалу, самореалізації, професійного лідерства та досягнення успіху; здатність знаходити нові творчі підходи до вирішення професійних завдань в освітньому середовищі; вміння відстоювати власні стратегії професійної діяльності в освітньому середовищі; здатність діяти етично, соціально відповідально та свідомо; здатність мотивувати людей та рухатися до спільної мети; здатність навчатися впродовж життя.;

фахові: вміння визначати та усунувати бар'єри, які заважають впроваджувати модель «Мирна школа»; здатність здійснювати ефективну взаємодію з усіма учасниками освітнього процесу; здатність приймати фахові рішення у складних і непередбачуваних умовах, адаптуватися до нових ситуацій професійної діяльності; вміння ефективно реалізовувати поставлені завдання для забезпечення якості освітнього процесу; оволодіння практичними знаннями та вміннями щодо впровадження моделі «Мирна школа» у закладі освіти.

**Програму укладено згідно з п. 2 ст. 59 ЗУ «Про освіту» та відповідно до п. 10 постанови КМУ від 21 серпня 2019 року № 800 (із змінами і доповненнями, внесеними постановою КМУ від 27 грудня 2019 року № 1133) «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників»*